

DE STIGENDE INDTÆGTER UNDER KRIGEN

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 2. Maj 1918

Af
Im. Bang.

Siden Krigen udbrød i Sommeren 1914, har den danske Befolknings Indtægter været i stærk og stadig Stigning. Vi ser det af Statsregnskaberne, som viser, at Indkomstskatten er steget meget stærkt, langt ud over det Beløb, der skyldes Skatteprocentens Stigning, og vi ser det ogsaa af de statistiske Beretninger om Skatteydernes samlede Indkomst. Ifølge disse udgjorde Indkomsten i 1913 910 Mill. Kr., i 1914 975 $\frac{1}{2}$ Mill. Kr., i 1915 1264 Mill. Kr. og i 1916 1840 Mill. Kr.

Fra 1913, det sidste Aar før Krigen, til 1916 er Skatteydernes Indkomst altsaa mere end fordoblet. Ogsaa Antallet af Indkomstskatteydere er steget stærkt, fra 430 014 i 1913 til 543 475 i 1916. Alene fra 1915 til 1916 steg Antallet af Skatteydere med lige ved 70 000.

Men hvordan er det nu gaaet de forskellige Samsfundsklasser og Erhverv? Hvem er det, som har tjent

Pengene? Er det Smaaindkomsterne, der er steget, eller er det de mange nye Skatteydere, der er rykket op over Skattegrænsen, som bevirker Stigningen, eller er det de rige, der er blevne rigere? Herom har man hidtil ikke haft talmæssige Oplysninger.

Landsoverskatteraadet har nu paa Grundlag af Ansættelserne til Indkomst- og Formueskat til Staten for Skatteaaret 1917/18 udarbejdet en Statistik over Indkomst- og Formueforholdene i Aaret 1916. Statistiken omfatter som Regel Indkomsterne i 1916 og Formuerne omkring 1. Januar 1917, men herfra er der dog adskillige Undtagelser, idet mange Forretningsfolk benytter et andet Driiftsaar end Kalenderaaret.

Landsoverskatteraadet er jo egentlig ikke beregnet paa at skulle foretage saadanne større statistiske Undersøgelser. Naar vi er gaaet dertil, saa er det ikke for at konkurrere med det statistiske Departement, men vi har udarbejdet Statistiken, for at vi derigennem kunde faa et paalideligt Grundlag for Bedømmelsen af Skatteligningen i de forskellige Byer og Skattekrede, for f. Eks. at se, hvorledes Landbrugerne, Haandværkerne o. s. v. var ansatte til Indkomstskat o. s. v. Da vi mente, at Tallene havde en betydelig Interesse i statistisk og social Henseende ogsaa for andre end Skattemyndighederne, vil Statistiken i nær Fremtid blive offentliggjort.

Det er Hovedresultaterne af denne Undersøgelse, jeg her skal have den Ære at forelægge for Nationaløkonomisk Forening.

Jeg bliver nødt til i mit Foredrag at nævne en Del Tal; jeg haaber, det ikke skal trætte Dem for meget. Men et saadant Æmne kan kun belyses ved

Hjælp af Tal, og det er jo rimeligt, at jeg som gammel Statistiker har en vis Forkærlighed for Tallene.

Der var, som jeg sagde før, ved Ligningen for Skatteaaret 1917/18 543 475 Indkomstskatteydere. Den Statistik, jeg nu skal omtale, omfatter ialt 618 598 Personer. Forskellen mellem de to Tal kommer af, at der paa Skattelisterne er optaget et stort Antal Personer med Indtægter over Skattegrænsen, som ikke kommer til at betale Indkomstskat paa Grund af de faste Fradrag og Børnefradragene. Hertil kommer, at en Del, hvis Indkomst ikke naar Indkomstskattegrænsen, medtages paa Skattelisterne, fordi Formuen overstiger 6 000 Kr.

For de 618 598 Personer, som er optagne paa Skattelisterne, er Indkomstansættelserne følgende:

Under 1 000 Kr.'s Indkomst.....	135 643
1 000 — 2 000 Kr.....	283 625
2 000 — 4 000 -	131 438
4 000 — 6 000 -	30 644
6 000 — 10 000 -	18 905
10 000 — 20 000 -	10 049
20 000 — 50 000 -	5 099
50 000 — 100 000 -	1 771
100 000 — 200 000 -	842
200 000 — 1/2 Mill. -	550
1/2 Mill. — 2 Mill. -	28
2 Mill. Kr. og derover	4
Ialt.....	618 598

Det fremgaar heraf, at to Trediedele af samtlige Indkomstansættelser var paa under 2 000 Kr. og kun en Trediedel paa 2 000 Kr. eller derover. Man tænker sig vistnok i Almindelighed ikke, at der i Højkonjunkturaaret 1916 var saa mange lave Indkomstansættelser. Og hertil kommer, at der desuden var 658 000

Personer over 18 Aar (bortset fra gifte Kvinder), som slet ikke var optaget paa Skattelisterne, fordi deres Indkomst ikke naaede eller ikke skønnedes at naa Indkomstskattegrænsen (600, 700 eller 800 Kr.).

Imidlertid er der dog en betydelig Stigning i Indkomsterne, naar man sammenligner med Opgørelser fra tidligere Aar. Der var f. Eks. i 1908 5 000 Personer med 10 000 Kr.'s Indkomst eller derover, i 1915 ifølge en Opgørelse af Statistisk Departement 12 000, men i 1916 ikke mindre end 18 000. I 1908 havde 83 % af de skatteansatte under 2 000 Kr.'s Indtægt; i 1916 derimod kun 68 %. En Indkomst paa 4 000 Kr. og derover havde i 1908 5 % af de skatteansatte, i 1916 derimod 11 %.

Den store Indtægtsstigning i de senere Aar ses tydeligt, naar man udregner den gennemsnitlige Indkomst pr. skatteansat, jfr. følgende Tabel:

	1908	1916
Hovedstaden	2 200 Kr.	4 100 Kr.
Provinsbyerne	1 600 .	2 700 .
Landdistrikterne	1 400 .	2 450 .
Hele Landet	1 650 Kr.	3 100 Kr.

Den gennemsnitlige Indtægt er altsaa steget i Hovedstaden med 1 900 Kr., i Provinsbyerne med 1 100 Kr. og paa Landet med 1 050 Kr. og i Gennemsnit for hele Landet med 1 450 Kr. eller 88 %.

Og her maa det tilmed tages i Betragtning, at i Tiden fra 1908 til 1916 er et stort Antal Smaaandtægter rykket op over Skattegrænsen, dels paa Grund af de stigende Indkomster, dels paa Grund af den skrappe Ligning. Tages der Hensyn hertil, bliver Stigningen

adskilligt højere. Statistisk Departement har foretaget en skønsømmæssig Beregning af Stigningen i Indkomstskatteydernes gennemsnitlige Indkomst fra 1913 til 1916, naar man borteliminerer Virkningen af Oprykningen over Skattegrænsen, og kommer til det Resultat, at Stigningen var ca. 86 %. Foretages en tilsvarende skønsømmæssig Beregning for Tiden fra 1908 til 1916, bliver Resultatet, at Stigningen i den gennemsnitlige Indkomst skulde andrage ca. 122 %.

Jeg vil indskyde den Bemærkning, at der her naturligvis alene er talt om Pengeindtægternes Stigning, uden at der er taget Hensyn til Pengenes synkende Værdi. Den samtidige Prisstigning er Guldmedaillens Revers, og det er vistnok meget tvivlsomt, om disse Aar i social Henseende har været til Gavn for Landet.

Hvis det er rigtigt, hvad Grundtvig skrev, at da har i Rigdom vi drevet det vidt, naar faa har for meget og færre for lidt, og det er det vel nok i store Træk, saa har vi ikke drevet det ret vidt i Rigdom i disse Aar, trods Fordoblingen af den gennemsnitlige Indtægt, thi nu er Forholdet det, at der er mange, der har for meget, men endnu flere, der har for lidt.

Men jeg vender tilbage til Statistiken.

De største Indtægter findes i Hovedstaden. Af Indtægter paa 200 000 Kr. eller derover findes der i hele Landet 582, hvoraf 440 i Hovedstaden (København, Frederiksberg og Gentofte), 46 i Provinsbyerne og 96 paa Landet. Der findes 32, der var ansatte til 1 Mill. Kr.'s Indtægt eller derover, og heraf findes de 28 i Hovedstaden. Af Mellemindtægter (fra 3 000 til 8 000 Kr.) findes der derimod forholdsvis flere paa Landet end i Byerne.

Jeg skal nu ganske kort omtale Formueansættelserne. Af de paa Skattelisterne optagne Personer var 331 733 ansatte til at svare Formueskat mod 264 379 i 1908. Der er over hele Linien sket en Forskydning op imod højere Formuer. Jeg skal saaledes nævne, at der i 1916 fandtes 9 518 Skatteydere med en Formue paa 100 000 Kr. eller derover mod 5 104 i 1908. Af Formuer mellem 30 000 og 100 000 Kr. fandtes der 45 000 i 1916 mod 22 000 i 1908.

Der fandtes i 1916 500 Millionærer mod 227 i 1908. Millionærerne i 1916 havde følgende Formue: 460 1—5 Mill. Kr., 32 5—10 Mill. Kr., 7 10—20 Mill. Kr. og 1 over 20 Mill. Kr. Paa Hoveddele af Landet fordeler de sig paa følgende Maade: 294 i Hovedstaden, 45 i Provinsbyerne og 161 i Landdistrikterne. Efter Erhverv var Millionærernes Fordeling følgende: 11 Sagførere, 117 Godsejere, 66 Hovedpersoner ved Haandværk og Industri, 193 Hovedpersoner ved Handel, 82 Kapitalister og 31 med andre Erhverv. — De 500 Millionærer ejede ialt ca. 1 500 Mill. Kr., d. v. s. knap 1 ‰ af Skatteyderne ejede 20 ‰ af Formuen. Det synes, som om de senere Aars stærke Beskatning af Indkomsterne ikke har virket hemmende paa Formuestigningen.

Jeg skal nu inden jeg gaar over til at omtale Forholdene for de enkelte Erhverv berøre et Spørgsmaal, som har haft en ikke ringe Indflydelse paa Indkomsterne i 1916; det er Børsspekulationen.

I Henhold til en Bestemmelse i § 24 i Loven af 20. December 1915 om Stempelafgift ved Overdragelse af offentlige Værdipapirer (Børsloven) blev det paabudt Veksellerere og Banker at give Indberetning til Landsoverskatteraadet om Navne og Adresser paa dem, der

gennem den paagældende Veksellerer eller Bank af Børspapirer havde haft i Aarets Løb (altsaa i Aaret 1916) en Omsætning paa mindst 100 000 Kr., beregnet efter de købte og solgte Papirers sammenlagte Beløb. For et Mindretal af de indberettede Personer gælder det dog, at Omsætningen af Børspapirer ikke var foretaget i Spekulationsøjemed.

Der indgik til Landsoverskatteraadet Indberetninger om ialt 6 959 Børsspekulanter, hvoraf 2 778 i København, 935 paa Frederiksberg, 580 i Nordre Birks Skattekreds (Gentofte, Lyngby, Søllerød m. v.), 1 818 i Provinsbyerne og 848 i Landkommunerne. Udregnes Børsspekulanternes Antal i Forhold til Folkemængden, viser det sig, at der var flest i Nordre Birks Skattekreds (118 for hver 10 000 Indbyggere), derefter kommer Frederiksberg (94), København (55), Provinsbyerne (30) og sidst Landkommunerne (5).

I enkelte Dele af Landet har Spekulationsepidemien raset særlig stærkt, f. Eks. i Maribo Amt, hvor der fandtes 324 Børsspekulanter. Paa Bornholm var der kun et Par Stykker. — I Aarhus Købstad var der 99, i Odense Købstad 216, Aalborg 156, Horsens 15, Randers 99, Vejle 74, Esbjerg 52, Helsingør 39, Fredericia 25, Kolding 32, Svendborg 55, Slagelse 93, Viborg 13, Roskilde 30, Nykøbing F. 85, Nakskov 79. I Kallundborg var der 38, i Ringsted 36, i Maribo 39.

Af Børsspekulanterne var 6 382 Mænd og 577 Kvinder. De fleste af Kvinderne var gifte med mandlige Børsspekulanter. Naar der var saa mange kvindelige Børsspekulanter, staar dette vistnok i Forbindelse med den Omstændighed, at i det foregaaende Aar skete der Indberetning om de Børsspekulanter, hvis Omsætning af Børspapirer var 300 000 Kr. eller der-

over. Det ventedes, at det samme vilde blive Tilfældet ogsaa for 1916, og mange søgte derfor at undgaa Indberetning ved at fordele Omsætningen paa flere Personer af Husstanden. Det blev jo saa en Streg i Regningen, at Grænsen sattes ned til 100 000 Kr.

Af de 6 959 Børsspekulanter har 5 727 spekuleret hos 1 Bank eller Veksellerer, 943 hos 2, 187 hos 3, 64 hos 4, 21 hos 5, 6 hos 6, 5 hos 7, 4 hos 8, 1 hos 9 og 1 hos 13 Banker eller Veksellerere, hvert Sted med en Omsætning paa 100 000 Kr. eller derover.

Der foreligger Oplysning om Erhvervet for 4 230 af Børsspekulanterne. Af disse var 36 Bankdirektører, 110 andre Bankfunktionærer, 187 Fabrikanter og større Industridrivende, 332 Direktører, 678 Grosserere, 373 Købmænd, 463 Detailhandlere og mindre Industridrivende, 70 Godsejere, 201 Gaardmænd og Proprietærer, 27 mindre Landbrugere, 162 Sagførere, 40 Redaktører og Journalister, 163 Læger, 308 Stats- og kommunale Embedsmænd og Tjenestemænd, hvoraf 3 Præster og 141 Officerer.

93 Konsortier har drevet Børsspekulation, heraf 77 med 2 Deltagere, 11 med 3, 2 med 4 og 3 med 5 Deltagere.

Ved forskellige Stikprøver er det sujeret, at den samlede Spekulationsindtægt i 1916 skattemæssig set kan anslaaes til lige ved 200 Mill. Kr.

— Jeg gaar nu over til at omtale Forholdene i de enkelte Erhverv.

Først er der de saakaldte liberale Erhverv og Embedsmændene og Funktionærerne (Tjenestemændene). Blandt dem rager Sagførerstanden (herunder tillige Sagførerfuldmægtige) højt op med Hensyn til

Indkonisternes Størrelse. Sagførernes gennemsnitlige Indkomst i 1916 var 18 000 Kr. mod 6 700 Kr. i 1908. I Hovedstaden var deres Gennemsnitsindkomst 22 900 Kr., i Provinsbyerne 11 300 Kr. og paa Landet 16 900 Kr. Præsternes Gennemsnitsindkomst var 4 750 Kr. (en Stigning siden 1908 paa 550 Kr.), Lærernes 2 150 Kr. (Stigning ca. 200 Kr.), Lægernes 10 900 Kr. (Stigning 4 500 Kr.). De underordnede Tjenestemænd ved Jærnbane-, Post-, Telegraf-, Telefon- og Sporvejsvæsen havde en gennemsnitlig Indkomst paa 1 600 Kr. mod 1 260 Kr. i 1908.

Jeg kommer saa til Landbruget. Først er der det store Hartkorn: Godsejerne og Proprietærene. Den gennemsnitlige Indkomst for disse var 32 000 Kr. mod 13 400 Kr. i 1908. Af de 1 523 i denne Gruppe var 409 ansat til 20 000 Kr. eller derover mod 154 i 1908; 91 havde 100 000 Kr.'s Indkomst eller derover.

Saa er der Gaardmændene. Ogsaa for disse er Indkomstansættelserne steget meget betydeligt i de senere Aar. Den gennemsnitlige Indkomstansættelse var 1 564 Kr. i 1903 og 1 515 Kr. i 1908, altsaa en Tilbagegang paa ca. 50 Kr., samtidig med at Antallet af skatteansatte gik ned med ca. 2 500. I 1916 var Antallet af skatteansatte igen steget med 2 500 og den gennemsnitlige Indkomstansættelse til 3 050 Kr., altsaa en Fordobling siden 1908. I 1903 var der 1 383 Gaardmænd med 4 000 Kr.'s Indkomst eller derover, i 1908 var Tallet dalet til 1 237, men i 1916 var der 17 017 Gaardmænd med en saa stor Indkomstansættelse. Om Gaardmændenes Indkomstansættelser endnu trods den stærke Stigning, der har fundet Sted, er tilstrækkelig høje, skal jeg vende tilbage til om lidt.

Jeg skal her kun oplyse, at over en Trediedel af Gaardmændene er ansat til 1 950 Kr. eller derunder, af Jyllands Gaardmænd endog ikke langt fra Halvdelen.

Jeg kommer saa til Husmandsklassen (Husmænd, Boelsmænd og Parcellister). Her er der ogsaa en betydelig Stigning i Indkomstansættelserne, ligesom Antallet af skatteansatte Husmænd er steget. I 1903 var Antallet 47 869, men gik i 1908 ned til 47 559; i 1916 var Antallet steget til 54 183. Den gennemsnitlige Indkomst var i 1903 794 Kr., i 1908 736 Kr., men i 1916 1 150 Kr., altsaa en Stigning paa over 400 Kr. pr. Husmand siden 1908. I 1903 var 749 Husmænd ansat til 1 500 Kr.'s Indkomst eller derover, i 1908 576, men i 1916 9 554.

Ogsaa for Fiskerne var det gyldne Tider i 1916. Man ser det først af Antallet af skatteansatte Fiskere; i 1908 var 3 526 Fiskere optaget paa Skattelisterne, i 1916 7 244, altsaa mere end dobbelt saa mange. I 1908 var ca. tre Fjerdedele af Fiskerne ansat til Indkomster paa under 1 000 Kr., men i 1916 kun en Tiendedel. I 1916 var en Fjerdedel af Fiskerne, nemlig 1 674, ansat til 4 000 Kr.'s Indtægt eller derover (i 1908 0.3 %), 229 var ansat til 10—20 000 Kr.'s Indtægt, 74 til 20—50 000 Kr., 11 til 50—100 000 Kr. og 3 til 100 000 Kr. eller derover. I 1908 var 1 Fisker ansat til 10 000 Kr.'s Indkomst eller derover, i 1916 derimod 317 Fiskere. Den gennemsnitlige Indkomst var 900 Kr. i 1908, men 3 400 Kr. i 1916.

Saa er der Haaandværk og Industri. Den gennemsnitlige Indkomst for de selvstændige Haandværkere og Industridrivende i 1908 og 1916 var følgende:

	1908	1916
Hovedstaden.....	2 629 Kr.	7 900 Kr.
Provinsbyerne	1 888 -	3 300 -
Landdistrikterne.....	1 261 -	2 100 -
Hele Landet.....	1 786 Kr.	3 900 Kr.

Der har altsaa fundet en betydelig Stigning Sted fra 1908 til 1916, til mere end det dobbelte. Størst var Stigningen i Hovedstaden, til mere end det tredobbelte. Der er Oprykning over hele Linien op imod højere Indtægter; eksempelvis kan nævnes, at der af Industri-drivende med Indkomster fra 10—20 000 Kr. fandtes 499 i 1908, men 1 529 i 1916, altsaa tre Gange saa mange. I 1908 var 62 ansat til 50 000 Kr. eller der-over, men i 1916 515.

En meget mindre Stigning frembyder derimod In-dustriarbejderne (Haandværkssvende, Arbejdsmænd o. s. v.). Deres gennemsnitlige Indtægt var kun 1 400 Kr. i 1916 mod 1 110 Kr. i 1908, altsaa en Stigning paa knap 300 Kr. I Hovedstaden steg Indkomsten fra 1 220 Kr. til 1 510 Kr., i Provinsbyerne fra 1 030 til 1 290 Kr. og paa Landet fra 960 til 1 270 Kr. Her maa det dog tages i Betragtning, at denne ringe Stig-ning sandsynligvis i nogen Grad kan staa i Forbin-delse med, at nogle af de lavest lønnede Industri-arbejdere er rykkede op over Skattegrænsen paa Grund af de senere Aars skrappere Ligning og derved har bidraget til at tynde Gennemsnittet ned, noget der i øvrigt ogsaa gælder de fleste af de andre Erhvervs-grupper. Af de 131 000 skatteansatte Industriarbejdere var 111 000 ansat til under 2 000 Kr., 18 700 til 2—3 000 Kr. og 1 881 til 3 000 Kr. eller derover.

De selvstændige Handlende er den Gruppe

af Befolkningen, som under Krigen har haft den største Indtægtsstigning. Dette ser man af følgende Oversigt, der angiver den gennemsnitlige Indkomst og den gennemsnitlige Formue i 1908 og 1916.

Gennemsnitlig Indkomst		1908	1916
Hovedstaden	4 300 Kr.	21 050 Kr.
Provinsbyerne	2 910 -	8 050 -
Landdistrikterne	2 250 -	5 500 -
Hele Landet	} Gennemsnitlig Indkomst	3 260 Kr.	11 800 Kr.
	} do. Formue	19 300 -	36 400 -

Den gennemsnitlige Indkomst er altsaa steget med 8 500 Kr. eller med 262 $\%$. I Hovedstaden steg Indkomsten med ca. 17 000 Kr. eller lige ved 400 $\%$, i Provinsbyerne med 5 100 Kr. eller 176 $\%$ og paa Landet med 3 250 eller 144 $\%$. Den gennemsnitlige Formue er ikke langt fra at være bleven fordoblet fra 1908 til 1916, og her maa man huske paa, at til de Handlende er medregnet Urtekræmmere, Grønthandlere, Detailhandlere, Høkere o. s. v., altsaa alle Smaahandlende, hvis Indkomst skønnedes at naa Skattegrænsen. — Paa Skattelisten for Hovedstaden var der optaget 2 657, der betegnedes som Grosserere. Disses samlede Indkomst udgjorde 155.1 Mill. Kr., og den gennemsnitlige Indkomst var altsaa 58 400 Kr. mod 12 300 Kr. i 1908.

Af de 40 000 selvstændige Handlende i 1916 havde 6 235 eller 15.5 $\%$ en Indkomst paa 10 000 Kr. eller derover, i 1908 kun 1 621 eller 5.1 $\%$. En Indkomst paa 100 000 Kr. eller derover havde i 1908 41 Handlende, i 1916 792, deraf 616 i Hovedstaden, 104 i Provinsbyerne og 72 paa Landet. I 1908 fandtes der 1 187 Handlende med en Formue paa 100 000 Kr. eller derover, i 1916

derimod 2533 eller mere end dobbelt saa mange. Af Landets 500 Millionærer var 193 Handlende, og af de 294 Millionærer i Hovedstaden var 141 Handlende.

For at faa et samlet Billede af Indtægtsstigningen for de forskellige Hovederhverv har jeg samlet disse i Grupper og beregnet den samlede Indkomst for hver af Grupperne. Resultatet er følgende:

	1908	1916	
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Stigning
Embedsmænd, Tjenestemænd og liberale Erhverv	130.6	238.9	82.9 %
Landbrug.....	168.4	356.2	111.5 —
Fiskeri.....	3.1	24.6	693.5 —
Haandværk og Industri	193.6	462.2	138.7 —
Handel og Samfærdsel.....	171.3	655.7	282.8 —
Kapitalister og Pensionister ...	68.6	147.9	115.6 —

Det er altsaa Gruppen med liberale Erhverv og Tjenestemændene, der har den mindste Stigning i Indkomsten. Hvis Materialet tillod en Deling i liberale Erhverv og Tjenestemænd, vilde det sikkert vise sig, at det var disse sidste, hvis Indkomster var steget mindst. Jeg skal kun pege paa Sagførernes og Lægernes store Indkomststigning; trækkes disse fra, bliver Stigningsprocenten for Tjenestemændene betydeligt mindre, saa disse vil komme til at staa som én af de Befolkningsgrupper, hvis Indkomster i de forløbne Aar har haft den mindste Opgang. For enkelte af Tjenestemands-Grupperne kan der anstilles Sammenligning mellem Indkomstansættelserne for 1908 til 1916. Dette gælder Præsterne, hvis gennemsnitlige Indkomst er steget med 13 %, Lærerne, for hvem Stigningen var 9 %, overordnede Tjenestemænd ved Jærnbane-, Post-,

Telefon-, Telegraf- og Sporvejsvæsen 31.5 % og underordnede ved de samme „Væsener“ 30.9 %. Til Sammenligning skal jeg gentage, at for samtlige Personer paa Skattelisterne er Stigningen i den gennemsnitlige Indkomst 88 %.

Der frembyder sig nu det Spørgsmaal: Hvor stor var den danske Nationalindtægt i 1916?

Paa Skattelisterne for dette Aar var optaget 618 598 Personer. Men da Antallet af Personer med Fradrag af gifte Kvinder i dette Aar udgjorde 1 276 657, var der altsaa 658 000 Personer, som ikke er medtaget i nærværende Opgørelse. Hvad kan nu deres gennemsnitlige Indkomst anslaaes til? For Aaret 1908 foretog Statistisk Bureau en tilsvarende Undersøgelse, og ved denne ansloges den gennemsnitlige Indkomst til ca. 500 Kr. I Tiden siden 1908 er Indtægterne ogsaa for de ringest stillede steget meget betydeligt, og der er ingen Tvivl om, at man kan regne med en Stigning i Indtægterne paa mindst 200 Kr., saaledes at Gennemsnitsindtægten for alle disse Personer skulde udgøre ca. 700 Kr.

Man kan indvende herimod, at i saa Fald skulde en meget stor Del af disse jo have været ansat til Statsskat, fordi Indtægten overstiger de faste Fradrag, henholdsvis 800, 700 og 600 Kr. i København, Provincesbyerne og Landdistrikterne. Hertil maa siges, at det sikkert ogsaa er en Mangel ved Skatteligningen, at ikke et meget stort Antal af disse Personer betaler Statsskat. Jeg skal gøre opmærksom paa, at efter Statistisk Departements Opgørelse var Tyendelønnen paa Landet i 1915 for en Karl 795 Kr. og for en Pige 569 Kr. (inkl. Værdien af Kosten), men fra 1915 til 1916 har

der fundet en meget betydelig Stigning Sted i Tyende-lønnen, dels fordi Pengelønnen er steget, dels fordi Værdien af Kost og Bolig er steget paa Grund af den almindelige Prisstigning. Man regner sikkert ikke for højt, naar man anslaaer Karlelønnen i 1916 til ca. 950 Kr. i Gennemsnit og Pigelønnen til ca. 750 Kr. Men kun ca. 10 000 Tjenestekarle var i 1916 ansat til at svare Statsskat, i øvrigt et betydeligt højere Antal end for nogle Aar siden. Jeg kan ogsaa oplyse, at adskillige Tusind Husmænd og Gaardmænd ikke var medtagne paa Skattelisterne, fordi deres Indkomst ikke skønnedes at overstige 600 Kr. Der er dog sikkert ingen Tvivl om, at for et meget stort Antal af disse er Indtægten betydeligt over 600 Kr.

Hvis man nu regner med en gennemsnitlig Indtægt paa 700 Kr. for alle Personer over 18 Aar (bortset fra gifte Kvinder), som ikke er medtaget paa Skattelisten, bliver Resultatet, at deres samlede Indkomst skulde udgøre ca. 460 Mill. Kr.

Paa Skattelisterne var optaget 618 598 Personer; Summen af disses samlede Inkomstansættelser udgjorde ca. 1 908 Mill. Kr. Ved Ansættelsen af Indtægterne er fradraget de af de ansatte til Stat og Kommune betalte direkte personlige Skatter, dog ikke Merindtægts-skatten. De fradragne Skatter udgjorde i 1916 ca. 90 Mill. Kr.

Vi er nu kommet op paa ialt 2 458 Mill. Kr., nemlig $460 + 1\,908 + 90$ Mill. Kr.

Men nu kommer jeg til et Punkt, som jeg skal dvæle lidt udførligere ved, nemlig Spørgsmaalet om, hvorvidt de 1 908 Mill. Kr., som de paa Skattelisterne optagne var ansatte til, dækker de virkelige Indtægter.

Jeg vil først gøre opmærksom paa, at af de 618 598 Personer, der var optagne paa Skattelisterne, har henimod 30 % eller ca. 180 000, ikke gjort Selvangivelse, og man kan sikkert regne med, at langt de fleste af disse er ansatte for lavt. Hver Gang Landsoverskatteraadet har foranlediget ny Skatte-Prøvelse for Skatteydere, der ikke havde selvangivet, har det i de fleste Tilfælde vist sig, at de paagældende var for lavt ansatte, mange endog meget for lavt. Jeg skal illustrere dette ved Hjælp af nogle Eksempler. En Landkøbmand var uden Selvangivelse ansat til 60 000 Kr.'s Indkomst. Ved en ny Prøvelse, som blev foretaget paa Landsoverskatteraadets Foranledning, viste det sig, at hans Indkomst udgjorde henimod 400 000 Kr. En Bogholder var ansat til 3 000 Kr.; hans virkelige Indkomst var 200 000 Kr. En Købmand var ansat til 57 000 Kr., den virkelige Indkomst var 130 000 Kr. En anden Købmand stod til 4 000 Kr., medens hans virkelige Indkomst viste sig at være 68 500 Kr. o. s. v. I den sidste Tid har Landsoverskatteraadet foranlediget ny Prøvelse foretaget for ca. 800 Skatteydere, som ikke havde selvangivet. Disse Skatteyders Indkomst steg efter Nyprøvelsen med 4 Mill. Kr. og Formuen med 10 Mill. Kr.

Jeg er naturligvis saa gammel en Statistiker, at jeg jo nok véd, at man ikke fra enkelte Tilfælde med Sikkerhed kan slutte sig til Helheden, men de Eksempler, vi har, er saa mange og fra saa mange forskellige Egne af Landet og omfattende alle Samfundsklasser, at jeg tror, de giver et fuldt ud paalideligt Billede af Tilstanden.

Og det er jo desuden rimeligt nok, at de fleste

Ikke-Selvangivere er ansatte for lavt. Hvis Skatteyderne vidste, at de, naar de ikke selvangav, blev sat klækkeligt op, saa kom naturligvis Selvangivelsen; men Sagen er den, at mangfoldige Skatteydere regner med Ligningsmyndighedernes og Skatteraadenes lempelige Ligning. De véd, at de meget ofte bliver ansat til nøjagtig samme Indtægt som i det foregaaende Aar, og hvis det gaar rigtig haardt til, faar de nogen Forhøjelse, men dog ikke saa stor en Forhøjelse, at deres virkelige Indkomst bliver naaet. Jeg kan her nævne, at ved Ligningen for 1916 var der uden for Hovedstaden 22 214 Personer, der ikke angav Indkomsten, og som ansattes til ganske den samme Indkomst som i det foregaaende Aar, og der var 4 288, hvis Indkomst endog sattes ned uden Selvangivelse; af dem, hvis Indkomst forhøjedes, fik mange kun et ganske forsvindende Tillæg til det foregaaende Aars Ansættelse. Derfor ser man ogsaa, at i de Byer og de Skattekrede, hvor Ligningen er skrap, er der ogsaa mange Selvangivere. Jeg behøver blot at nævne København, hvor 93 % gør Selvangivelse; som Modsætning hertil kan nævnes Ringkøbing Amts Landkommuner, hvor kun 11 % af Skatteyderne angav Indkomsten. I dette Amt var der 40 Kommuner, hvor mindre end 10 Skatteydere selvangav Indkomsten. Det er ikke ualmindeligt at træffe Kommuner, hvor kun 1 Skatteyder har selvangivet.

Man ser meget ofte, at mange Skatteydere gør Selvangivelse for de Aar, hvor Indkomsten har været lille, medens de undlader at selvangive for de Aar, hvor de har haft en stor Indtægt, fordi de regner med, at de ikke bliver sat tilstrækkeligt op. Der er ogsaa mange Steder, hvor Skattemyndighederne, naar der

ikke foreligger Selvangivelse, giver et fast Tillæg, saaledes at Skatteyderne ligefrem kan regne sig til, naar det kan betale sig for dem at gøre Selvangivelse.

Imidlertid er der i de senere Aar sket store Fremskridt paa dette Omraade. I Aaret 1908 var der 208 000 Skatteydere, der gjorde Selvangivelse af Indkomsten, i 1912 265 942, i 1913 289 848, i 1914 304 842, i 1915 331 625 og i 1916 396 368. Men ogsaa procentvis er Antallet steget ikke saa lidt. Ved Ligningen for 1904—05 gjorde 84.6 % af Indkomstskatteyderne Selvangivelse, men ved Ligningen 1909—10 kun 59.9 %. I 1913—14 var Procenten 66.1, i 1914—15 67.1, 1915—16 69.0, 1916—17 70.0 og 1917—18 72.9 %. Jeg skulde tro, at en af Grundene til de senere Aars stærke Opgang i Indkomsterne staar i Forbindelse med det stigende Antal Selvangivelser.

Alligevel er der langt igen, inden alle eiler saa godt som alle benytter den af Loven anviste Vej: at gøre Selvangivelse. Jeg tror, det vil blive nødvendigt, for at opnaa en saa vidt muligt korrekt Skatteligning, at gaa til tvungen Selvangivelse ogsaa af Indkomsten, ligesom man ved Loven af 13. Oktbr. 1917 har indført tvungen Selvangivelse af Formuen, naar denne har en vis Størrelse. Der indvendes herimod, at mange, særlig de Skatteydere, for hvem Naturaløkonomien spiller en stor Rolle, f. Eks. Landbrugere, har vanskeligt ved at beregne Indkomsten. Men dette gælder i hvert Fald væsentlig de mindre Landbrugere. Jeg er tilbøjelig til at tro, at f. Eks. Gaardmandsklassen, den danske Adelsbonde, i Almindelighed meget vel er i Stand til at kunne beregne Indkomsten. Maaske kunde man til en Begyndelse ligesom for Formuens

Vedkommende gaa til tvungen Selvangivelse af Indkomster over en vis Størrelse eller for visse Klasser af Befolkningen. Jeg anser det saaledes for ganske urimeligt, at f. Eks. Skatteydere med Bogføringspligt ikke ogsaa er pligtige til at gøre Selvangivelse af Indkomsten. Det er meget store Beløb, Staten i Aarenes Løb har mistet i Skat, fordi der ikke har været tvungen Selvangivelse; det drejer sig om Millioner Kroner.

Naar Selvangivelserne kommer frem, saa har man — jeg vil ikke sige fast Grund under Fødderne, men dog et nogenlunde solidt Fundament at bygge Ligningen op paa.

Jeg kommer saa til de Skatteydere, som gør Selvangivelse. Nu er det jo saaledes, at de fleste er tilbøjelige til at opgive saa lavt som muligt, saa langt som de kan bøje deres Samvittighed. Det gælder vistnok mange Mennesker, at de fortolker Skattelovene paa den for dem gunstigste Maade; de laver deres egen private Skatteteori og opgiver derefter, og det er interessant at se, at denne som oftest bevirker, at Indkomsten og Formuen bliver saa lille som muligt. Og saa er der igen dem, der bevidst gør urigtig Selvangivelse. Jeg skal gennemgaa nogle af Hovederhvervene for at vise, at Ansættelserne ofte er for lave.

Der er først de fastlønnede, Embedsmænd, Tjenestemænd o. l. Det er naturligvis den Klasse af Befolkningen, hvis Indkomster er lettest at tage paa Korret. Men ogsaa af dem er der mange, der staar for lavt, særlig naturligvis, naar der ikke foreligger Selvangivelse. Jeg kan saaledes nævne, at adskillige Ligningsmyndigheder og Skatteraad i de senere Aar ikke medregner Tjenestemændenes Dyrtidstillæg til den

skattepligtige Indkomst. Herpaa kunde jeg nævne mange Eksempler. Jeg kan her i denne Forbindelse nævne, at adskillige Sogneraad ikke synes at være tilbøjelige til at sætte de fastlønnede op til den virkelige Indkomst for ikke derved at tvinge de andre Skatteydere Ansættelse op i et højere Niveau. Ogsaa herpaa kunde jeg nævne Eksempler; jeg skal nøjes med et eneste. Jeg overværede en Gang et Sogneraadsmøde i Jylland, hvor den foreløbige Ligning blev lagt. Der var saa godt som ingen Selvangivelser, og de fleste Skatteydere blev ansat til samme Indkomst som i det foregaaende Aar eller fik ubetydelige Tillæg. Ogsaa Skolelæreren skulde have været ført uforandret over, men jeg fik konstateret, at hans virkelige Indtægt var et Par Hundrede Kroner over det Beløb, Sogneraadet vilde ansætte ham til. Da jeg fastholdt, at Ansættelsen burde forhøjes, svarede Sogneraadets formanden, at der i saa Fald ikke blev noget korrekt Forhold mellem Ansættelserne i Kommunen.

Saa er der Landbrugerne. Ogsaa disse staar for lavt, selv om der i de senere Aar har fundet en betydelig Stigning Sted; jeg skal minde om, at Gaardmændenes gennemsnitlige Indtægt fra 1908 til 1916 er mere end fordoblet, idet den er steget fra 1 515 Kr. til 3 050 Kr. At Landbrugsindkomsterne endnu er for lavt ansatte, fremgaar bl. a. af de store Forskelligheder, der er til Stede i Ansættelserne i de enkelte Landsdele og Skattekrede. Jeg skal eksempelvis anføre, at ved Ligningen for Skatteaaret 1917—18 var for Besiddere af Landejendomme med Ejendomsskyld 40—50 000 Kr. (inkl. Værdien af Besætning og Inven-

tar) Indtægten for visse Skatte kredse paa Sjælland 1 500 Kr. større end den gennemsnitlige Indkomst for Besiddere af Ejendomme af tilsvarende Størrelse og med tilsvarende Prioritetsbehæftelser i Jylland. Det viser sig endvidere, at i en sjællandsk Skatte kreds er Gennemsnitsindkomsten for Ejendomme i Gruppen 50—75 000 Kr.'s Ejendomsskyld 1 700 Kr. højere end for tilsvarende Ejendomme i en Naboskatte kreds o. s. v. Endnu større bliver naturligvis Forskellen, naar man opløser Tallene for Skatte kredsene i Tallene for de enkelte Kommuner.

Denne Forskel tyder paa, at Landbrugernes Indkomstansættelser for 1916 mange Steder er alt for lave. Herpaa tyder ogsaa den Omstændighed, at det af Formuebevægelsen i mangfoldige Tilfælde fremgaar, at Indkomsterne maa være højere, end Ansættelserne udviser. Mange Steder er det lykkedes i de senere Aar at faa Landmændene til at selvangive Formuen, medens de ikke opgiver Indkomsten, og det viser sig da, at Formuestigningen meget ofte er saa stor, at den ikke kan forklares ved Stigningen af Ejendomsskyld og Konjunkturstigning paa Besætning i Forening med Kapitalopsparing af en Del af den ansatte Indkomst. Flere Sogneraad og Skatteraad, som Landsoverskatteraadet har spurgt om Aarsagen til dette Misforhold mellem Formuestigningen og Indkomstansættelserne, meddeler, at Grunden er den, at Indkomsterne er ansatte efter „Skala“. Den rigtige Fremgangsmaade ved Indkomstens Beregning burde selvfølgelig have været den, at der til Formuefremgangen (bortset fra Konjunkturstigningen) lagdes Værdien af Privatforbruget.

Landsoverskatteraadet har derfor ogsaa i et Cirkulære udtalt, at Indkomstansættelserne for Landbrugerne for Skatteaaret 1917—18 ofte har været alt for lave, og at der derfor ved Ligningen for 1917 som Regel ikke kan være Tale om Nedsættelser, i mange Tilfælde derimod om Forhøjelser, særlig for de større Landbrugere.

Men det er ikke alene Landbrugerne, der staar for lavt. Det samme gælder Handelen og Industrien. Jeg har sagt tidligere og jeg vil gentage det her, at jeg tror, at Handelens og Industriens Indkomstansættelser gennemsnitlig set er lige saa langt under de virkelige Indkomster, som Landbrugets er det.

Jeg skal nævne nogle af de Fejl ved Indkomst-opgørelsen, som man hyppigst træffer paa.

De Handlende (og ogsaa undertiden Haandværkere og Industridrivende) beregner meget ofte deres Indkomst paa den Maade, at de opgør den samlede Omsætning, hvorefter de beregner Bruttofortjenesten som en vis Procent (f. Eks. 15, 17, 20, 25 %) af Omsætningen. Fra det Beløb, de herefter kommer til, trækker de alle deres Driftsudgifter. Det udfundne Beløb skulde da være den skattepligtige Indtægt.

Den Slags Regnskaber giver ofte urigtige Resultater, fordi Procenten er for lav, og de er vanskelige at komme til Livs, fordi de Skatteydere, der anvender en saadan Beregningsmaade, altid hævder, at den Procent, de har anvendt, er vedtaget af deres Handelsforening o. lign., eller at den er kutumemæssig. Men den giver ogsaa for lave Resultater af den Grund, at der meget ofte opføres som Driftsudgifter Beløb, som ikke i skatteretlig Henseende kan fradrages, eller

som er ganske meningsløse. Som Eksempel paa saadanne Regnskaber skal jeg nævne et enkelt. Det drejer sig om en Herreekviperingshandler i en Stationsby i Jylland. Han oplyser, at Omsætningen er 58 300 Kr., hvoraf er solgt til Indkøbspris (!) for 11 800 Kr. Varelagerets Fremgang 4 500 Kr. Omsætningen skulde altsaa være 42 000 Kr., hvoraf han regner en Bruttofortjeneste paa 25 % eller 10 500 Kr. Herfra gaar Rabatter 8 % eller 3 360 Kr. Nu fradrager han alle Driftsudgifter, og de er mange, og de er store, bl. a. Cigarer til Butikken 70 Kr., Kaffe til Kunderne 200 Kr., Lys i Butikken 60 Kr., Indpakningspapir 70 Kr., to Piger i Butikken 1 450 Kr., Tab ved Maskinfabrik 1 500 Kr., upasset Maal 200 Kr., falmede Varer 100 Kr., ude af Mode 200 Kr. o. s. v., ialt Driftsudgifter 6 375 Kr., altsaa Overskud af Forretningen 765 Kr., som han opgiver i sin Selvangivelse. Dette er kun et eneste Eksempel, men vi ser mange Tusinder af saadanne Regnskaber mellem Aar og Dag. Vi foretog en Gang en Undersøgelse af de Handlendes Skatteansættelser i en middelstor Købstad, og det viste sig da, at ca. $\frac{2}{3}$ af de Handlende brugte saadanne Regnskaber, og de fleste af disse kunde ikke staa for en nøjere Prøvelse.

Saa er der andre Forretningsdrivende, som beregner Indkomsten ved til Statusfremgang, bortset fra Konjunktursvingninger, at lægge Privatforbruget. Her er der den Fejlkilde, at Privatforbruget ofte opgives med et fast aarligt Beløb, uden Hensyn til, at de senere Aars Prisstigning naturligvis som Regel medfører et stigende Privatforbrug. Hertil kommer endvidere, at ved en saadan Opgørelsesmaade kommer de fleste til,

maaske uden deres Vidende, at fradrage de personlige Skatter to Gange og Merindtægtsskatten en Gang. Det er jo klart, at ved Statusfremgangens Beregning er der allerede een Gang taget Hensyn til Skatterne, idet disse har bevirket, at Statusfremgangen bliver det Beløb mindre, som Skatterne udgør. Skatterne maa altsaa ikke trækkes fra, og Merindkomsten skal oven i Købet lægges til. Det er vanskeligt at faa Skatteyderne til at forstaa Rigtigheden heraf.

Men naar nu Indkomsten beregnes paa den mest ideelle Maade: ved Vindings- og Tabskonto og Statusopgørelser, saa klæber der herved ofte den Fejl, at Omkostningskontoen belastes med forskellige Privatudgifter. Endvidere ser man hyppigt, at Forretningsmænd søger at bringe Indkomsten ned, i. Eks. ved at foretage uhjemlede Afskrivninger og Henlæggelser til Fonds til Imødegaaelse af fremtidige Tab, ved at opføre Varelageret til for lav en Pris i den Statusopgørelse, som finder Sted ved Regnskabsaarets Slutning o. s. v., noget der maaske kan forsvares bogholderimæssigt eller forretningsmæssigt set, men ikke gaar an ved Beregningen af den skattepligtige Indkomst.

Der kunde nævnes mange flere Fejlkilder, men jeg skal indskrænke mig hertil. Meget opdages og rettes af Skattemyndighederne, men mange Fejl er der, som aldrig bliver fundet, fordi Kontrollen de fleste Steder er for slap.

Hvor meget er nu Skatteansættelserne for lave, gennemsnitlig set, hvor mange Procent? I Tyskland og England regnede man før Krigen med, at Indkomstansættelserne var 15 à 20 % for lave. Jeg vil tro, at dette ikke nær forslaar i Danmark i disse Aar,

dels fordi Skatterne er høje, dels fordi Kontrollen ikke er saa effektiv, som den burde være. Jeg tror, at den dobbelte Procent, 30—40 %, passede bedre, uden at jeg dog er i Stand til at begrunde det med andet end med mit personlige Skøn. Regner man nu med 33 %, vil dette med andre Ord sige, at det før omtalte samlede Beløb for de skatteansattes samlede Indkomst burde have været 2544 Mill. Kr. Lægges hertil de ikke skatteansattes Indtægt og de personlige Skatter, bliver Resultatet, at den samlede Indtægt, Nationalindtægten, i 1916 skulde udgøre rundt regnet 3100 Mill. Kr. eller ca. 1050 Kr. pr. Individ af Befolkningen, henimod 4000 Kr. pr. Familie.

Er Kulminationen naaet i 1916? Er Indtægterne begyndt at dale? Jeg kan herom oplyse, at de foreløbige Skatteansættelser, som i Vinter har fundet Sted, og som omfatter Indkomsterne i 1917, næsten overalt viser Stigning, særlig for de Handlende. I København er der Opgang, i de fleste Provinsbyer ligeledes, og næsten overalt paa Landet, men der er nogen Forskydning indenfor de forskellige Indtægtsgrupper, idet det særlig er Mellemindtægterne, der er steget, medens de højeste Indtægter gennemgaaende er gaaet noget ned. Derfor er det sandsynligt, at Indkomstskatten ikke vil stige eller i hvert Fald ikke vil stige i samme Forhold som Indkomsten. Kun fra enkelte Steder, hvor særlige Forhold var til Stede i 1916, meldes der om Tilbagegang, f. Eks. de Byer, hvor der var særlig store Spekulationsindtægter i 1916, endvidere Kommuner med stor Fiskerbefolkning, f. Eks. Esbjerg og Skagen. Men dette er kun Undtagelser.

Hvordan vil det gaa i Aar? Hvad vil Fremtiden

bringe? Herom skal jeg ikke spaa. Men jeg vil blot sige, at hvad enten der bliver Opgang eller Nedgang, saa vil det være nødvendigt, at Kontrollen med Ligningen bliver saa effektiv som muligt. Hvad man end mener om direkte og indirekte Skatter, saa er der dog vistnok ingen, der tror, at vi nogen Sinde, i hvert Fald i en overskuelig Fremtid, vil vende tilbage til de Skattesatser, vi havde før Krigen. Men naar Skatterne er høje og vil vedblive at være høje, saa er det af den allerstørste Betydning, at Grundlaget, hvorpaa disse høje og tyngende Skatter hviler, bliver saa rigtigt som muligt, for at ikke enkelte Skatteydere eller enkelte Klasser af Befolkningen eller enkelte Dele af Landet skal unddrage sig en Del af Skatten og vælte den over paa andre, som enten er mere nøjagtige med Skatteopgivelsen, eller hvis Indtægter er lettere at kontrollere.

Det nuværende System, med Sogneraad og Ligningskommissioner, som lægger den foreløbige Ligning, som igen kontrolleres og revideres af ombudsvalgte Skatteraad, tror jeg er ved at blive forældet. Det kunde passe i de første Aar efter 1903, da Indkomst- og Formueskatten indbragte under en halv Snes Mill. Kr., kun en ringe Procent af samtlige Statsskatter, men det passer ikke længere nu, da der lægges større og større Beløb paa Indkomst- og Formueskatten, saa den i disse Aar indbringer betydeligt over 200 Mill. Kr. Skatteraadenes Arbejde med at revidere og kontrollere, med at gaa til Bunds i store og indviklede Regnskaber fra Aktieselskaber og Privat-Personer, med at foretage Beregninger, afgive Erklæringer, med at beregne Spekula-

tionsgevinsten eller Spekulationstabet paa Grundlag af ofte adskillige Kilo Afregningsnotaer fra Banker og Veksellerere o. s. v., er i de senere Aar blevet saa stort og omfattende, at det overstiger det, man kan forlange af de nuværende Skatteraad. Der fordres en saadan Indsigt paa forskellige Omraader, Bogholderi og Regnskabsføring, Skatteteknik, Kendskab til mange forskellige Love og Bestemmelser o. s. v., at der maa kræves særlig Uddannelse hertil, naar Arbejdet skal udføres forsvarligt. Jeg siger ikke dette for at kritisere Skatteraadene, men det forekommer mig indlysende, at dette saa store og ansvarsfulde Arbejde kun kan udføres af en særlig uddannet Embedsstab.

Jeg tror derfor det vil blive nødvendigt at gaa over til at lade Embedsmænd med fast Kontorpersonale overtage de nuværende Skatteraadsformænds Forretninger, Embedsmænd, der udelukkende kunde ofre sig for Skatteligningen. Jeg mener ikke, at Skatteraadene skulde bestaa af Embedsmænd alene; der burde tillige være folkelige Elementer i Skatteraadene, Mænd med det lokale Kendskab, Mænd fra det praktiske Liv, omtrent som i Landsoverskatteraadet, hvor der er faste Embedsmænd og tillige Repræsentanter fra Befolkningen. Disse vil aldrig kunne undværes i saadanne Institutioner, som foruden at være skatteliggende Myndigheder tillige er Appellinstanser, naar da Befolkningen skal have den fornødne Tryghedsfølelse. Paa den anden Side tror jeg, at Skatteraadenes Antal, naar der i Spidsen kom Embedsmænd, der helt kunde ofre sig for det dermed forbundne Arbejde, kunde indskrænkes betydeligt, f. Eks. til Halvdelen af det nuværende Antal, altsaa ca. 2 i hvert Amt.

Det vil blive dyrere. Javel, dog ikke saa meget, fordi Embedsmandslønningerne jo herhjemme ikke er saa svimlende høje, at 30—40 nye Embedsmænd i særlig Grad vil tynde paa Statens Budget. Men det vil ogsaa blive billigere, fordi de forøgede Skatter, der derved vil tilflyde Statskassen, mangfoldige Gange vil opveje den forøgede direkte Udgift, — og saa vilde tillige Grundlaget for hele Skatteligningen vinde i Nøjagtighed, hvad der turde være Hovedsagen.